

Ihmiseksi kasvua ei voi ulkoistaa

Erilaisista mielenterveyden häiriöistä on tullut kansantauti. Etenkin lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt nopeasti. Pandemian aikaiset rajoitukset voimistivat jo aiemmin alkanutta kehitystä. Nyt oireilevat myös ihan tavalliset nuoret. Ne, joilla ei ole neuropsykiatrista diagnoosia, sukupuolidysforiaa eikä masennusta. He ahdistuvat, koska ovat niin tavallisia, että jäävät vaille huomiota. Hoitojonot kasvavat eikä psykiatrisilla vuodeosastoilla riitä sänkyjä kaikille sairaalahoitoa tarvitseville. Terveystieteiden ammattilaiset uupuvat, koska eivät pysty auttamaan kaikkia apua tarvitsevia riittävän ajoissa tai niin hyvin kuin haluaisivat. Opettajat uupuvat, koska joutuvat ottamaan vastuuta asioista, joihin heillä ei ole koulutusta, voimavaroja eikä osaamista. ”Koulu ei voi auttaa kaikessa”, sanovat opettajat. Vanhemmat eivät voi siirtää kasvatusvastuutaan koululle, opettajille ei puolestaan voi siirtää terveydenhuollon hoito- eikä sosiaalihuollon huolenpitovastuuta. Samalla tavalla terveydenhuollon ammattilaiset kokevat, että heidän pitäisi ottaa kantaa kaikkiin mahdollisiin elämässä eteen tuleviin vastoinkäymisiin. Ensihoito ei voi auttaa ahdistunutta eikä terveydenhuollossa ole lääkettä yksinäisyyteen.

Yleistyneeseen pahoinvointiin ei ole yhtä syytä, vaan se on monen, vaikeasti hahmotettavan tekijän summa. Tässä ajassa korostuvat yksilöllisyys ja yksilön oikeudet sosiaalisen pääoman kustannuksella. Jo hyvin nuoret alaikäiset voivat kieltää vanhempiensa pääsyn terveys-tietoihinsa eikä heitä oteta mukaan nuoren asioiden selvittelyihin, jos nuori ei itse halua sitä. Kouluissa ei ole enää välttämättä samanlaisia, tiiviitä luokkayhteisöjä kuin ennen, ja opettajien mahdollisuudet puuttua häiritsevään käyttäytymiseen ovat käyneet vähiin. Opetussuunnitelmia on uudistettu kunnianhimoisin tavoittein ajatellen ensisijaisesti tulevaisuuden työelämän tarpeita, mutta nyt yhä useampi nuori päättää oppivelvollisuutensa ilman kunnollista luku- ja kirjoitustaitoa. Lukiolaiset ahdistuvat

tulevaisuuspaineiden ja kohtuuttomien vaatimusten alla. Suomalaiset nuoret itsenäistyvät poikkeuksellisen varhain useimpiin muihin maihin verrattuna. Tiiviit sukuyhteisöt ovat meillä harvinaisia, ja samankin perheen jäsenet ka-dottavat liian helposti yhteyden toisiinsa. Eriarvoisuus on lisääntynyt, ja perhetausta näkyy niin oppimistuloksissa kuin hyvinvoinnissakin.

”Kännykät ovat massiivinen, nuoria syrjänyttävä, ad-diktoiva ja passivoiva ongelma. Elämään liittyviä tavallisia vastoinkäymisiä ei käydä läpi vanhempien kanssa, vaan aina pitäisi olla joku ammattilainen! Vanhemmat eivät vietä aikaa lastensa ja nuortensa kanssa. Kaikkea tällaista. Ihan tavallisten perheiden keskuudessa” totesi ystäväni, nuorisopsykiatri.

Olemmeko ulkoistaneet kasvatusvastuumme ja unoh-taneet yhteisöjen arvon samalla kun yksilön oikeuksien korostamisesta on tullut yhteiskunnan uusi itseisarvo? Jokainen meistä tarvitsee lähel-leen muita ihmisiä tunteakseen rakkautta, hyväksyntää ja arvostusta. Somealustat eivät korvaa aitoa vuorovaikutusta, ja ne tarjoavat pahuuden ilmentymille pelottavan helpon ja hallitsemattoman kasvupaikan.

Tällaisessa, toisistaan yhä kauemmas eriytyvien kuplien maailmassa, voivat selvitä vain vahvat yksilöt.

Usein ajatellaan, että palvelujärjestelmä hoitaisi kaik-ki ongelmat, jos resursseja olisi riittävästi. Mutta mikään määrä mielenterveyspalveluja ei tule riittämään, jos ti-lanteeseen johtaneita juurisyytä ei tunnisteta. Ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin perusta alkaa rakentua var-haislapsuudessa, ja terveydenhuollon keinot ennaltaeh-käistä vaurioita ja vähentää eriarvoisuutta ovat vähäiset. On uskallettava myöntää, että joidenkin osa-alueiden uudistusvimmassa on tehty virheitä. Menneisyyteen ei ole paluuta, mutta kaikki perinteinen ei ole aina pahasta. Ihmiseksi kasvua ei voi ulkoistaa – ja vanha sanonta ”lap-sen kasvattamiseen tarvitaan koko kylä” on edelleen totta.

» Terveystieteidenhuollossa ei ole lääkettä yksinäisyyteen.